

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 19 sierpnia 2020 r.

Pozycja 224

POSTANOWIENIE

z dnia 21 maja 2020 r.

Sygn. akt Ts 43/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Justyn Piskorski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej adwokata S.S. w sprawie zgodności:

- 1) art. 118 § 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie, w jakim „pozwala sądowi na oddalenie wniosku, złożonego przez adwokata ustanowionego przez sąd mającego podjąć czynności poza siedzibą sądu orzekającego, o zwrócenie się do właściwej okręgowej rady adwokackiej o wyznaczenie adwokata z innej miejscowości” z art. 65 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 394 § 1 ustawy wymienionej w punkcie 1 w brzmieniu obowiązującym do dnia 6 listopada 2019 r. w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia sądu oddalającego wniosek adwokata lub radcy prawnego (ustanowionego przez sąd) o zwolnienie go od obowiązku zastępowania strony w procesie (art. 118 § 3 k.p.c.) oraz postanowienia sądu oddalającego wniosek adwokata lub radcy prawnego (ustanowionego przez sąd) o zwrócenie się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego z innej miejscowości (art. 118 § 4 k.p.c.)” z art. 45 ust. 1 w związku z art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 14 marca 2019 r. (data nadania) adwokat S.S. (dalej: skarżący) w imieniu własnym wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Postanowieniem z 12 marca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w Ł. ustanowił dla S.N. pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata dla potrzeb skargi konstytucyjnej w sprawie zgodności z Konstytucją aktu normatywnego, na podstawie którego Sąd Okręgowy w S. wydał ostateczne orzeczenie w sprawie o sygn. akt [...], a w pierwszej instancji orzekał Sąd Rejonowy w Z. w sprawie o sygn. akt [...].

Pismem z 18 maja 2018 r. (znak L.dz. [...]) Okręgowa Rada Adwokacka w Ł. wyznaczyła skarżącego jako pełnomocnika z urzędu do reprezentowania S.N. dla potrzeb skargi konstytucyjnej.

S.N. przebywa obecnie w Zakładzie Karnym w S.

Postanowieniem z 28 sierpnia 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w Ł. nie uwzględnił wniosku złożonego w trybie art. 118 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) o zwolnienie z funkcji pełnomocnika z urzędu do reprezentowania S. N. dla potrzeb skargi konstytucyjnej. Nie przychylił się również do wniosku o zwrócenie się do Okręgowej Rady Adwokackiej w Ł. o wyznaczenie do reprezentowania innego pełnomocnika z urzędu mającego siedzibę zawodową w okręgu Sądu Rejonowego w S. lub okręgu Sądu Rejonowego w Z. Nie uwzględniono także wniosku złożonego w trybie art. 118 § 4 k.p.c. o zwrócenie się do Okręgowej Rady Adwokackiej w Ł. o wyznaczenie adwokatów mających siedzibę zawodową w okręgu Sądu Rejonowego w Z. oraz w S. celem wykonania czynności poza siedzibą Sądu Rejonowego w Ł.

Sąd Rejonowy w Ł. postanowieniem z 25 września 2018 r. (sygn. akt [...]) odrzucił zażalenie skarżącego na postanowienie z 28 sierpnia 2018 r. (sygn. jw.).

Postanowieniem z 13 listopada 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w S. oddalił zażalenie skarżącego na orzeczenie wymienione wyżej, nieuwzględniające jego wniosków.

Zarządzeniem z 30 stycznia 2020 r. (doręczonym skarżącemu 21 lutego 2020 r.) sędzia Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi przez: określenie przedmiotu zaskarżenia w odniesieniu do zakwestionowanego art. 394 § 1 k.p.c. w związku ze zmianą jego brzmienia po wniesieniu skargi konstytucyjnej; wskazanie ostatecznego orzeczenia; udokumentowanie daty doręczenia ostatecznego orzeczenia oraz doręczenie jednego kompletu orzeczeń stanowiących załączniki do skargi w postaci oryginałów bądź odpisów poświadczonych za zgodność z oryginałem.

W piśmie procesowym wniesionym do Trybunału Konstytucyjnego 28 lutego 2020 r. (data nadania) skarżący usunął braki formalne i odniósł się do zarządzenia.

Skarżący podtrzymuje stanowisko wyrażone w skardze co do przedmiotu zaskarżenia w odniesieniu do art. 394 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 6 listopada 2019 r. dodatkowo wskazując, że zmiana przepisów k.p.c., która weszła w życie 7 listopada 2019 r., nie usunęła niekonstytucyjności przepisu wskazanego w skardze. Rozdzieliła jedynie dotychczasowy przepis na dwa: art. 394 § 1 k.p.c. i art. 394^{1a} § 1 k.p.c., z których pierwszy dotyczy zażaleń wnoszonych do sądu drugiej instancji, zaś kolejny zażaleń wnoszonych do innego składu sądu pierwszej instancji. Dokonana zmiana – zdaniem skarżącego – spowodowała jedynie tylko tyle, że obecnie nie jeden, a dwa przepisy należy zbadać pod względem zgodności z Konstytucją.

W zakresie zaskarżonego art. 118 § 4 k.p.c. – jak twierdzi skarżący – doszło do naruszenia art. 65 ust. 1 i 2 Konstytucji, który wskazuje, że każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy, a obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę. Zgodnie z art. 21 ust 3 ustawy z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2018 r. poz. 1184, ze zm.; dalej: p.a.) adwokat świadczy pomoc prawną z urzędu w okręgu sądu rejonowego, w którym wyznaczył swoją siedzibę zawodową (zgodnie z art. 4a ust. 1 p.a.). Zdaniem skarżącego z żadnego przepisu prawa nie wynika obowiązek działania adwokata w innym okręgu przez zastępcę. W konsekwencji – jak podkreślił skarżący – pozostawienie w kompetencji sądu możliwości nieuwzględnienia wniosku o zwrócenie się do właściwej okręgowej rady adwokackiej o wyznaczenie adwokata z innej miejscowości mimo zaistnienia przesłanek, o których mowa w tym przepisie, stanowi naruszenie Konstytucji. Wniosek winien podlegać jedynie kontroli formalnej w sytuacji zaistnienia przesłanek, o których mowa w przepisie.

W zakresie art. 394 § 1 k.p.c. – zdaniem skarżącego – niezaskarżalność postanowienia oddalającego wnioski o zwolnienie od obowiązku zastępowania strony w procesie (art. 118 § 3 k.p.c.), jak również o zwrócenie się o wyznaczenie adwokata z innej miejscowości do określonych czynności (art. 118 § 4 k.p.c.), doprowadziła do naruszenia jego prawa do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji), do dwuinstancyjnego postępowania (art. 176 Konstytucji) do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona wymagania przewidziane w ustawie oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK.

2. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia przesłanki przekazania jej do merytorycznej oceny.

2.1. Skargę sporządził adwokat we własnej sprawie.

2.2. Przysługująca skarżącemu droga prawna została wyczerpana, ponieważ od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z 13 listopada 2018 r. (sygn. akt [...]), oddalającego zażalenie, nie przysługuje żaden zwyczajny środek zaskarżenia.

2.3. Skarżący dochował trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi, zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, gdyż powyższe orzeczenie wraz z uzasadnieniem doręczono 20 grudnia 2018 r., a skarga została złożona w Trybunale 14 marca 2019 r. (data nadania).

2.4. Prawidłowo został określony przedmiot kontroli, tj. art. 118 § 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (ówcześnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; obecnie: Dz.U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim „pozwala sądowi na oddalenie wniosku, złożonego przez adwokata ustanowionego przez sąd mającego podjąć czynności poza siedzibą sądu orzekającego, o zwrócenie się do właściwej okręgowej rady adwokackiej o wyznaczenie adwokata z innej miejscowości” oraz art. 394 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 6 listopada 2019 r. w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia sądu oddalającego wnioski adwokata lub radcy prawnego (ustanowionego przez sąd) o zwolnienie go od obowiązku zastępowania strony w procesie (...) oraz postanowienia sądu oddalającego wnioski adwokata lub radcy prawnego (ustanowionego przez sąd) o zwrócenie się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego z innej miejscowości (...)”. Przepisy te w brzmieniu obowiązującym do 6 listopada 2019 r. były podstawą prawną rozstrzygnięć, w których orzeczono o prawach skarżącego. Wynikające z pisma skarżącego z 28 lutego 2020 r. (data nadania) rozszerzenie skargi na art. 394 § 1 oraz art. 391^{1a} § 1 k.p.c., w związku ze zmianą przepisów, która weszła w życie 7 listopada 2019 r. (po wniesieniu skargi konstytucyjnej) jest niedopuszczalne.

2.5. Zakwestionowanemu w skardze art. 118 § 4 k.p.c. skarżący zarzucił „naruszenie wolności wyboru i wykonywania zawodu, a także wyboru miejsca pracy” (art. 65 ust. 1 i 2 Konstytucji). Natomiast art. 394 § 1 k.p.c. zarzucił naruszenie prawa do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji), do dwuinstancyjnego postępowania (art. 176 Konstytucji) do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 Konstytucji).

2.6. Skarżący wskazał, w jaki sposób – jego zdaniem – zakwestionowane w skardze przepisy naruszają powyższe prawa. Stwierdził, że zaskarżony art. 118 § 4 k.p.c. doprowadził do naruszenia art. 65 ust. 1 i 2 Konstytucji przez pozostawienie sądowi decyzyjności w zakresie oceny uzasadnienia wniosku adwokata o zwrócenie się do właściwej okręgowej rady adwokackiej o wyznaczenie adwokata z innej miejscowości mimo zaistnienia przesłanki formalnej, o której mowa w przepisie. W ocenie skarżącego wniosek winien podlegać jedynie kontroli formalnej. W zakresie art. 394 § 1 k.p.c. wskazał na brak możliwości zaskarżalności postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od obowiązku zastępowania strony w procesie (art. 118 § 3 k.p.c.), jak również o zwrócenie się w sprawie wyznaczenia adwokata z innej miejscowości do określonych czynności (art. 118 § 4 k.p.c.), co doprowadziło do naruszenia jego praw. Eliminacja dwuinstancyjnego postępowania sądowego we wskazanych kwestiach zamyka jakąkolwiek inną drogę weryfikacji rozstrzygnięć sądowych podjętych w pierwszej instancji.

3. W związku z powyższym i zważywszy na to, że sformułowane przez skarżącego zarzuty nie są oczywiście bezzasadne, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK – postanowił nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.